

*Голові разової спеціалізованої  
вченої ради ДФ 20.051.198  
Карпатського національного  
університету імені Василя  
Стефаника, доктору юридичних  
наук, професору  
Павлу ФРІСУ*

**ВІДГУК**

**офіційного опонента, провідного наукового співробітника  
відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології  
Інституту держави і права  
імені В.М. Корецького Національної академії наук України,  
доктора юридичних наук,  
старшого дослідника зі спеціальності 081 Право,  
Турлової Юлії Анатоліївни**

**на дисертацію Мамедова Руслана Алхан огли  
«Кримінально-правова політика в сфері охорони довкілля:  
імплементация законодавства ЄС»,  
подану на здобуття ступеня доктора філософії  
у галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 Право**

***Актуальність теми дисертаційного дослідження.*** У ХХІ столітті охорона довкілля набула значення одного з ключових напрямів державної та міжнародної політики. Зростання масштабів антропогенного впливу на навколишнє природне середовище, виснаження природних ресурсів, зміна клімату, втрата біорізноманіття, забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів і земельних ресурсів формують комплекс екологічних загроз, які безпосередньо впливають на сталий розвиток держав, економічну безпеку та якість життя населення. У цих умовах особливого значення набуває кримінально-правова політика як складова загальної державної екологічної політики, спрямована на забезпечення належного рівня охорони довкілля від найбільш небезпечних протиправних посягань.

Екологічна злочинність належить до найбільш динамічних та суспільно небезпечних форм сучасної злочинності. Знищення лісів, забруднення земель і водних ресурсів, порушення правил використання надр, незаконне поводження з відходами, злочини у сфері охорони рослинного та тваринного світу завдають значної шкоди екосистемам, здоров'ю населення та економічним інтересам держави. Водночас характерною рисою багатьох екологічних кримінальних правопорушень є їх латентність, складність виявлення та доведення, а також відкладений у часі прояв шкідливих наслідків.

Особливістю сучасних екологічних загроз є їх транскордонний характер. Наслідки хімічного та радіаційного забруднення довкілля, незаконного обігу небезпечних відходів, знищення природних екосистем чи незаконної експлуатації природних ресурсів нерідко виходять за межі однієї держави та впливають на екологічний стан цілих регіонів. Це зумовлює необхідність вироблення узгоджених міжнародних підходів до кримінально-правової охорони довкілля, гармонізації законодавства та координації діяльності правоохоронних органів різних держав.

Для України зазначена проблематика має особливе значення у зв'язку з реалізацією стратегічного курсу на європейську інтеграцію та набуття повноправного членства в Європейському Союзі (далі – ЄС). Отримання статусу держави-кандидата та початок переговорного процесу щодо вступу до ЄС обумовлюють необхідність приведення національного законодавства у відповідність до *acquis* ЄС, у тому числі у сфері кримінально-правової охорони довкілля. Одним із ключових завдань сучасного етапу правової реформи є забезпечення належної імплементації європейських стандартів екологічної безпеки та відповідальності за екологічно небезпечні діяння.

Важливим етапом розвитку європейської кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля стало ухвалення нових нормативних актів ЄС, спрямованих на посилення боротьби з екологічною злочинністю, підвищення

ефективності розслідування таких правопорушень та уніфікацію підходів до визначення екологічних злочинів і санкцій за їх вчинення. Відповідні акти формують нову модель кримінально-правового захисту довкілля, яка ґрунтується на визнанні екологічної безпеки однією з фундаментальних цінностей ЄС.

Додаткової актуальності питання вдосконалення кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля набули в умовах російсько-української війни. Воєнні дії спричинили безпрецедентні за масштабами екологічні втрати, пов'язані із забрудненням земель і водних ресурсів, руйнуванням промислових об'єктів, лісовими пожежами, знищенням природоохоронних територій, мінуванням значних площ земель та порушенням функціонування природних екосистем. Наслідки таких дій мають довгостроковий характер і становлять загрозу не лише для України, а й для екологічної безпеки Європейського регіону загалом.

За цих умов кримінально-правова політика у сфері охорони довкілля повинна враховувати як традиційні екологічні ризики, так і нові виклики, пов'язані з воєнними екологічними загрозами. Це вимагає переосмислення ролі кримінального права у забезпеченні екологічної безпеки, удосконалення механізмів криміналізації суспільно небезпечних діянь, перегляду підходів до пеналізації екологічних правопорушень та адаптації національного законодавства до сучасних європейських стандартів.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження процесів імплементації законодавства ЄС у сфері кримінально-правової охорони довкілля, визначення ступеня відповідності національного законодавства європейським вимогам, а також вироблення науково обґрунтованих підходів до подальшого розвитку кримінально-правової політики України в екологічній сфері. Ефективність такого процесу значною мірою залежить від комплексного аналізу положень *acquis* ЄС, оцінки їх впливу на національну правову систему та формування цілісної концепції кримінально-правової охорони довкілля в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення держави.

Наукова своєчасність дослідження обумовлена також тим, що проблематика імплементації законодавства ЄС у кримінально-правову політику у сфері охорони довкілля тривалий час не отримувала належного комплексного висвітлення. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС, питання впливу європейських екологічних стандартів на зміст кримінально-правової політики, соціальну обумовленість криміналізації екологічно небезпечних діянь, систему екологічних кримінальних правопорушень та механізми їх кримінально-правового забезпечення залишаються недостатньо розробленими. У зв'язку з цим виникає потреба у формуванні цілісного наукового бачення напрямів розвитку кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля в умовах європейської інтеграції України.

В цьому контексті здійснене здобувачем дисертаційне дослідження є безперечно актуальним, своєчасним і суспільно значущим, а розроблення досліджуваної проблематики відповідає потребам кримінально-правової науки, інтересам забезпечення національної безпеки України щодо збереження національного багатства, а також практичним потребам правоохоронного сектору й громадськості в умовах воєнного стану і майбутнього післявоєнного відновлення. Обрана дисертантом тема має належне теоретичне підґрунтя, очевидну прикладну спрямованість і становить важливий напрям подальшого розвитку наукових засад протидії кримінальним правопорушенням у сфері довкілля.

Оцінюючи *наукову обґрунтованість результатів проведеного здобувачем дослідження, відповідність темі дисертації, рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності*, варто відзначити, що дисертація за своїм характером і змістом є системним і цілісним дослідженням проблем формування та реалізації кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля, у межах якого особливу увагу приділено питанням гармонізації національного законодавства з правом ЄС

та визначенню перспектив подальшої імплементації європейських правових стандартів. Роботу присвячено визначенню загальних засад дослідження питань кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля (розділ 1), висвітленню теоретичних аспектів кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля (розділ 2). Важливим у дослідженні є аналіз основних аспектів кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля ЄС та його країн-учасниць, визначення позитивних і негативних тенденцій для врахування під час становлення кримінально-правової політики нашої держави, а також формулювання рекомендацій щодо вдосконалення кримінально-правової політики України в даній сфері шляхом імплементації Директив ЄС у сфері протидії кримінальним правопорушенням проти довкілля (розділ 3).

Усі розділи роботи логічно поєднані єдиною метою – комплексним дослідженням стану та основних проблемних питань державної кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля у контексті імплементації законодавства ЄС, що охоплює дослідження стану наукової розробленості цієї проблематики, визначення поняття та видів кримінальних правопорушень проти довкілля, аналіз історичних аспектів протидії кримінальним правопорушенням проти довкілля кримінально-правовими засобами, поняття, принципи, джерела та завдання кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля, її місце у структурі кримінально-правової політики та взаємозв'язок з іншими підсистемами, особливості політики у сфері охорони довкілля ЄС, стан та основні шляхи ефективного виконання вимог міжнародних договорів щодо адаптації кримінально-правової політики України у сфері охорони довкілля до вимог ЄС, імплементація законодавства ЄС.

Дисертацію виконано у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника відповідно до Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019-2023

роки, затверджених постановою Президії академії наук України від 30.01.2019 № 30, Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2024-2028 роки, затверджених постановою президії Національної академії наук України від 10.01.2024 № 8, а також у межах теми (Державний реєстраційний номер: 0125U000669) «Політика у сфері боротьби зі злочинністю в умовах євроінтеграції» на кафедрі політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

У роботі відповідно до обраної мети і завдань здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у аналізі проблемних питань кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля, в тому числі з врахуванням стану та перспектив імплементації законодавства ЄС у сфері протидії кримінальним правопорушенням проти довкілля.

Обґрунтованість результатів, положень і висновків дисертаційної роботи не викликає зауважень. Вони послідовно аргументовані у змісті дисертаційного дослідження та ґрунтуються на власних наукових судженнях автора, опрацюванні значного масиву нормативних, аналітичних, доктринальних матеріалів, їх системному аналізі й узагальненні. Подані пропозиції щодо внесення змін до КК України шляхом його доповнення складами кримінальних правопорушень, передбачених Директивою ЄС 2024/1203, доповнення санкцій статей КК України додатковими покараннями, передбачення в КК України підстав для звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень проти довкілля оформлені належним чином, мають важливе теоретичне та практичне значення, оскільки спрямовані на удосконалення кримінально-правових і превентивних засад охорони довкілля. Висновки дисертаційної роботи

відображають результати проведеного дослідження, а сформульовані рекомендації логічно випливають із його мети, завдань, предмета та теоретичної бази.

Результати дослідження, що виносяться на захист, отримані завдяки всебічному використанню комплексного підходу, який передбачає поєднання загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання, обраних з урахуванням специфіки предмета дисертаційної роботи. Метод *узагальнення* використано для вивчення наукових підходів, концепцій і дискусій щодо кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля та її адаптації до вимог ЄС. *Логіко-семантичний* та *герменевтичний* методи застосовано для дослідження поняттєвого апарату дисертаційної роботи, зокрема формулювання понять «кримінально-правова політика у сфері охорони довкілля» та «кримінальне правопорушення проти довкілля», розмежування понять «довкілля», «навколишнє (природне) середовище» та «екологія». *Діалектичний* метод пізнання дав змогу комплексно дослідити проблему кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля, її принципи, джерела, завдання та місце у структурі державної кримінально-правової політики. *Історичний* метод використано для періодизації виникнення та становлення кримінально-правових норм у сфері охорони довкілля на території нашої держави. Метод *системного аналізу* використано при дослідженні місця кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля у системі державної політики протидії кримінальним правопорушенням у даній сфері; при дослідженні системи норм КК України стосовно кримінальних правопорушень, які прямо чи опосередковано завдають або можуть завдавати шкоди довкіллю, проведенні їх класифікації тощо.

Сукупне використання зазначених методів забезпечило комплексне, обґрунтоване й системне пізнання предмету дослідження.

В процесі дослідження дисертант коректно веде наукову дискусію із спірних питань, обґрунтовано, дотримуючись наукової етики, критикує твердження, які вважає недостатньо розробленими чи аргументованими, викладає власні наукові

погляди. Все це дозволяє констатувати, що дисертаційне дослідження здійснене на основі належної і сучасної теоретико-методологічної бази.

Позиції, які відстоює автор, ґрунтуються на: наявних досягненнях світової та вітчизняної кримінально-правової науки, міжнародно-правових джерелах у сфері охорони довкілля; положеннях суміжних галузей знань. Авторські думки, висновки, пропозиції підтверджуються фактами, критичним аналізом чинного законодавства, вже висловленими в юридичній літературі позиціями вчених з відповідного приводу.

***До наведених у дисертації положень, які характеризуються (повністю або частково) новизною і достатньою мірою аргументовані здобувачем, є підстави віднести положення, зокрема:***

- удосконалені наукові підходи до співвідношення та розмежування понять «довкілля», «навколишнє природне середовище» та «екологія», а також визначення змісту понять «кримінально-правова політика у сфері охорони довкілля» та «кримінальне правопорушення проти довкілля» з урахуванням сучасних тенденцій розвитку європейського екологічного та кримінального права, наукові уявлення про місце кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля в системі державної екологічної політики, політики запобігання та протидії екологічній злочинності, а також загальної кримінально-правової політики держави (підрозділ 1.1, с. 26-34);

- розроблено авторську класифікаційну модель кримінальних правопорушень проти довкілля, яка ґрунтується на критерії їх змістовної та функціональної спорідненості незалежно від місця розташування відповідних норм у Кримінальному кодексі України, що сприяє вдосконаленню правозастосовної практики та розмежуванню кримінальних і адміністративних деліктів у сфері охорони довкілля (підрозділ 1.2, с. 53-55);

- сформовано розгорнуту періодизацію еволюції кримінально-правової охорони довкілля на українських землях, яка охоплює історичні етапи від



найдавніших форм правового регулювання природокористування до сучасного стану розвитку кримінального законодавства та враховує вплив різних державно-правових систем на формування екологічно-правових заборон (підрозділ 1.3, с. 63);

- набули подальшого розвитку доктринальні положення щодо необхідності формування цілісної державної стратегії та доктрини кримінально-правової охорони довкілля як складових механізму реалізації екологічної політики держави та виконання євроінтеграційних зобов'язань України (підрозділи 2.1, 2.2).

- здійснено комплексний аналіз нормативно-правових актів програмного характеру, що визначали напрями адаптації законодавства України до права ЄС у сфері кримінально-правової охорони довкілля, на підставі чого обґрунтовано авторську періодизацію відповідних інтеграційних процесів залежно від ключових етапів розвитку відносин між Україною та ЄС (підрозділ 3.2, с. 161–162);

- обґрунтовано доктринальну модель удосконалення кримінального законодавства України з урахуванням положень Директиви ЄС 2024/1203, що передбачає розширення системи кримінально-правової охорони довкілля шляхом криміналізації окремих екологічно небезпечних діянь, удосконалення інституту відповідальності юридичних осіб, запровадження додаткових кримінально-правових засобів впливу та механізмів стимулювання добровільного відновлення довкілля і відшкодування заподіяної екологічної шкоди (підрозділ 3.2, с. 175–183).

У дисертації наводяться й чимало інших цікавих і слушних наукових положень, ідей, висновків.

***Наукові результати дисертації, які можуть бути зараховані, висвітлені*** у 5 наукових публікаціях, серед яких 3 статті опубліковано у наукових виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України (усі статті мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier), та 2 праці апробаційного характеру, що повністю відповідає пунктам 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Публікації здобувача свідчать про його послідовну роботу з досягнення поставленої мети.

**Оформлення дисертації.** Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, вона є самостійним, актуальним, завершеним науковим дослідженням, дисертація відповідає ВИМОГАМ до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759).

**Відсутність (наявність) фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.** У дисертації та наукових публікаціях здобувача, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не виявлено порушень академічної доброчесності, зокрема фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації (довідка Карпатського національного університету імені Василя Стефаника про перевірку на наявність запозичень від 29.04.2026 № 09-26/29).

***Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.***

Позитивно оцінюючи науково-теоретичну і практичну значимість дисертаційного дослідження здобувача, підтверджуючи його наукову новизну та можливість використання пропозицій і рекомендацій для вдосконалення інституту кримінально-правової охорони довкілля, необхідно зазначити, що робота містить окремі зауваження та дискусійні положення, які можуть стати підґрунтям для виокремлення деяких побажань чи запитань та вимагають додаткової аргументації в процесі захисту, а саме:

1. У роботі ґрунтовно проаналізовано нормативно-правові акти України та ЄС, історичні аспекти розвитку кримінально-правової охорони довкілля, а також доктринальні підходи до розуміння кримінально-правової політики.

Водночас, на думку опонента, дослідження переважно має нормативно-догматичний характер. Для посилення аргументації окремих положень роботи, висновків і рекомендацій доцільним було б використати емпіричні дані (або ж наукові публікації за цією темою, аналітичні матеріали) щодо стану екологічної злочинності, правозастосовної практики та судового розгляду відповідних кримінальних правопорушень. Також мали б бути використані результати соціологічних чи експертних досліджень для обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства. Такі дослідження могли б сприяти перенесенню теоретичних розробок з площини абстрактної, догматичної кримінально-правової науки в площину правозастосування, тобто реальні умови роботи правоохоронних органів та судів.

2. Заслуговує на увагу з'ясування автором особливостей політики у сфері охорони довкілля ЄС, а також основних аспектів кримінально-правової політики ЄС у підрозділі 3.1. Це відповідає таким завданням дослідження як «проаналізувати основні аспекти кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля ЄС та його країн-учасниць, охарактеризувати основні нормативно-правові акти ЄС в даній сфері, визначити позитивні та негативні тенденції для врахування під час становлення кримінально-правової політики нашої держави; дослідити дійсний стан та проблемні питання апроксимації законодавства України до законодавства ЄС у галузі кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля, стан виконання взятих нашою державою зобов'язань з реформування кримінального законодавства у цій сфері, визначити основні шляхи вдосконалення кримінально-правової політики України в даній сфері шляхом імплементації Директив ЄС у сфері протидії кримінальним правопорушенням проти довкілля.» (с. 18). Водночас, зауважимо, що законодавство ЄС не є статичним, а теж змінюється. Це актуально з огляду на те, що юрисдикція Міжнародного кримінального суду на сьогоднішній день не поширюється на найбільш тяжкий екологічний злочин — екоцид. Водночас, у роботі відсутні будь-які згадки на цю

тему (хіба що при класифікації кримінальних правопорушень проти довкілля на с. 46,47,53), як і на таке важливе джерело кримінального права ЄС як Конвенція Ради Європи про захист довкілля засобами кримінального права, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 13-14 травня 2025 року. Ця Конвенція хоча й не закріпила уніфікований підхід до розуміння екоциду у рамках механізму міжнародної кримінальної юстиції, допустила варіативність у визначенні ознак екоциду у внутрішньому праві як «особливо серйозного злочину», при цьому розглядаючи можливість закріплення ознаки «серйозної та широкомасштабної, або серйозної та довготривалої, або серйозної та незворотної шкоди екосистемі» не як конститутивної ознаки екоциду, а як обставини, яка обтяжує покарання за діяння проти довкілля, передбачене Конвенцією. Під час публічного захисту дисертації хотілось би отримати відповідь на питання: якою є позиція здобувача щодо цієї ситуації, коли у Римському статуті Міжнародного кримінального суду не передбачено злочин екоциду, а визначення воєнних злочинів щодо навколишнього природного середовища під час війни є вкрай обмеженим?

3. Беззаперечний науковий інтерес становлять пропозиції автора щодо вдосконалення КК України з урахуванням положень Директиви ЄС 2024/1203 про кримінально-правову охорону довкілля (с. 175-189). Водночас окремі законодавчі пропозиції щодо розширення переліку кримінально караних діянь, запровадження нових складів кримінальних правопорушень та додаткових видів покарань потребують більш детального обґрунтування крізь призму принципів криміналізації та пеналізації. Зокрема, доцільним видався б додатковий аналіз соціально-кримінологічних передумов криміналізації посягань на довкілля, до яких відносять ступінь суспільної небезпеки діянь, їхню відносну поширеність і типовість, динаміку діянь, доцільність впливу на них кримінально-правовими засобами, а також можливості системи кримінальної юстиції ефективно протидіяти зазначеним посяганням, співвідношення запропонованих новел із принципом *ultima ratio* кримінального права, а також оцінка можливих ризиків

надмірної криміналізації окремих екологічних порушень, які можуть перебувати у сфері адміністративно-деліктного регулювання.

4. У роботі значну увагу приділено аналізу нормативно-правових актів ЄС та перспективам їх впровадження у національне законодавство (підрозділ 3.2. «Стан та основні шляхи ефективного виконання вимог міжнародних договорів щодо адаптації кримінально-правової політики України у сфері охорони довкілля до вимог ЄС. Імплементация законодавства ЄС»). Разом із тим недостатньо деталізованими залишилися питання інституційного забезпечення такого процесу. Зокрема, потребували б додаткового висвітлення механізми взаємодії між законодавчими, правоохоронними, судовими та контролюючими органами під час реалізації положень оновленого екологічного кримінального законодавства, а також критерії оцінювання ефективності імплементаційних заходів. Така конкретизація дозволила б посилити прикладний характер запропонованих рекомендацій.

5. На думку опонента, у дослідженні недостатньо уваги приділено віктимологічним аспектам кримінально-правової політики. Звісно, кримінальні правопорушення досліджуваної категорії далеко не завжди посягають на законні права та інтереси конкретних осіб. Автор у цьому контексті лише на с. 176 розглядає можливість представникам громадськості мати діяти від імені навколишнього середовища. Думається, що у роботі варто було б висвітлити питання захисту прав потерпілого від кримінальних правопорушень проти довкілля та положень, присвячених реституції і компенсації потерпілому від цих посягань, а також передбачення участі потерпілого у вирішенні багатьох питань щодо подальшої кримінально-правової долі особи, яка заподіяла йому шкоду. Відтак, хотілося б почути позицію здобувача щодо даної проблематики.

6. У опонента не викликають сумніви щодо теоретичного та практичного значення отриманих здобувачем результатів (обґрунтування, висновки та практичні рекомендації), що можуть бути застосовані у: нормотворчій,

правозастосовній, науково-дослідній діяльності та освітньому процесі (с. 21-22 дисертації). Водночас, варто було б підготувати акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність відповідних органів та установ, що підтверджували б це значення.

В дисертації здобувача є й інші недоліки, але вони не носять принципового характеру і не погіршують її основного змісту та загальної позитивної оцінки роботи.

Зазначені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані здобувачем та лише підтверджують складність і злободенність проблематики, досліджуваної здобувачем.

**Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.** Аналіз дисертаційного дослідження та наукових публікацій здобувача засвідчує актуальність та новизну представленої роботи. Поставлені у дисертаційному дослідженні мета і завдання успішно виконані. Отримані результати є науково обґрунтованими та достовірними, мають теоретичне і практичне значення та можуть бути застосовані у правотворчій, правозастосовній, науковій та освітній діяльності.

Дисертація Мамедова Руслана Алхан огли «Кримінально-правова політика в сфері охорони довкілля: імплементація законодавства ЄС» є самостійною та завершеною працею, в якій отримані нові наукові результати, є комплексним науковим дослідженням кримінально-правової політики у сфері охорони довкілля з урахуванням стану та основних шляхів імплементації законодавства ЄС у цій сфері, на підставі чого сформовано нові науково-теоретичні й практичні висновки, узагальнення та рекомендації щодо удосконалення практики протидії кримінальним правопорушенням проти довкілля.

З огляду на викладене, дисертація «Кримінально-правова політика в сфері охорони довкілля: імплементація законодавства ЄС» відповідає вимогам

Міністерства освіти і науки України та Кабінету Міністрів України, що встановлені до дисертацій, які подаються на здобуття ступеня доктора філософії, зокрема пунктам 26, 27 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), пунктам 5, 6, 7, 8, 9, 13 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами, ВИМОГАМ до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 із змінами, а її автор, **Мамедов Руслан Алхан огли**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 Право.

**Офіційний опонент:**

**Провідний науковий співробітник  
відділу проблем кримінальної юстиції  
та кримінології Інституту  
держави і права імені  
В.М. Корецького НАН України,  
доктор юридичних наук,  
старший дослідник зі спеціальності 081 Право,  
почесний працівник прокуратури України**

**Юлія ТУРЛОВА**